

Budapest, 1881. június 15-én.

Előfizetési ár :

Egész évre 3 fjt
Félévre 1 fjt 50 kr.

Hirdetések soronként 10 kr.

Mindennemű közlemények a szerkesztőhöz intézendők.

Megjelen minden hó 15-én.

6. sz.

IV. ÉVFOLYAM.

Megrendelhető minden postahivatalnál és a szerkesztőségénél Budapesten az állatorvosi tanintézetben.

VETERINARIUS

állatgyógyászati, állategészségügyi, tenyésztési s állattartási szakközlöny,
a magyarországi állatorvosegylet tulajdon közlönye.

Ez idei szerkesztő : **Nádaskay Béla**, tr.

Tartalom : A francia és a német állatorvosi iskolák. Közli: AZARY ÁKOS tr. Berlin. — A gyakorlat köréből. — Kisebb közlemények. — Különlélek.

A francia és a német állatorvosi iskolák.

Közli: AZARY ÁKOS tr.

Berlin.

Azary Ákos tr. úr a „Közegészségügy és tvszéki Orvos tan” 3. sz.-ban folytatja e czimű értekezését, a melyből*) (kezd. 1. a „Veterinarius” marc. 15. 3. számát) t. olvasóinkkal a következőket ösmertetjük:

Németország állatgyógyintézeteinek legnagyobbika úgy a tananyag tömegére, valamint a berendezés s a tanerők alkalmazására nézve, kétségkívül a berlini.

A berlini iskola (1790-ben nyílt meg,) rég azon hirben áll, hogy a kórtan ápolása mellett kiválólag a gyógytant műveli, s a közéletnek keresett gyakorló orvosokat ad. De nem is lehet az másképp azon tananyag mellett, mely fölött az intézet rendelkezik. Három forrás áll e részben, három kórodai tanár rendelkezésére. Először a két kóroda nagy és kis állatok számára. A tananyag második csoportját a bejáró betegek képezik, havon-

*) a t. szerző szives beleegyezésével;

a szerk.

kint átlag 200-at téve. Végre, hogy a tanulóknak alkalmuk legyen a többi házi állatok betegségeivel is megismerkedni, s megtanulni, minő állatrendőri intézkedések történnek járványok alkalmával nyáj s gulya megbetegedéseknél, az intézet egyik tanára körorvosi tisztet teljesít s naponkint két-három növendék kíséretében az itteni betegeket ellátja. Ezen betegforgalom, a nyáj megbetegedéseken kívül, átlag 500 db. szarvasmarhát tesz.

A belgyógyászati eseteket illetőleg e helyt a következő nevezetesebb mozzanatokat jegyezhetem fel:

26 butacsira két eset kivételével vizsgálati próbára lett beállítva s kórjelezve. A kórisme megállapításakor irányadó, láz talán állapot mellett, a tünetek állandósága nyugalomban, mozgás közben és után. Nehézség csak azon esetben forgott fönn, midőn vén és nehéz, phlegmatikus egyénekkel volt dolgunk. Lustig, Hannoverben, e bántalomnál mindig viszeres vérpangást tudott kimutatni a megvilágított szem látájában s hajlandó kétes esetekben e tünetnek döntő jelentőséget tulajdonítani. — Kezelés alá egy telivér 18 éves herélt került, mely zászpafestvény 4—12 grm-ját felszálló adagokban, kétszeres mennyiségű párolt vízzel hígítva, három ízben infusum-alakjában kapta a torkolati viszerbe. Az egyes befecskendések közt három-négy napi szünet hagyatott. Az érzés már a lét első adag után szabadabb lett; a szívlökések száma kezdetben emelkedett, majd a rendesre tért; erős izzadás s hányinger a 12 grm. után csak két órára állt be. E gyógy mód, mely mellett az állat kissé javult, a koppenhágai Viborgtól ered, sikere azonban époly bizonytalan, mint a többi eljárásé.

A légzőszervek bántalmai közül az orr- s gégehurut, mely legtöbbször garatlobbal társúlva jelentkezik, kórtani tekintetben szokott vonásokat mutattak. Ismeretes, hogy a csikókehnél (Druse) ezekhez nem ritkán csatlakozik a fültőmirigy közötti kötőszövet elgyenyedése — a régiek u. n. fültőmirigylobja, s nagyobb fokú gégevizenyő. Ez ismét vagy fuladás által adhat okot a halálra, vagy az erőltetett légzés folytán idegen testek tüdőbe jutását elősegíti (Aspirationspneumonie) s ott lobot szül. Dieckerhoff, valamint az állami ménesorvosok nem haboznak, mind-

járt a nehéz légzés kedetén, légszömetszést végezni, s a könnyű Gerlach-féle csövet bevezetni. A rettegett utólagos légszűkülés (tracheocele) nem követi a légszó-hosszátmetzését, azonki vül a közérzet tüstént javul s a tüdőlob, veszélye is elenyészik. A fültömírigy körötti genyóczok megnyitására, eltérőleg a müncheni s Gerlach-fele módtól, mely mélybeható metzésből áll, Dieckerhoff úgy jár él mint a hanoveriek s francziák. A da ganat legmélyebb pontján ő átható börmetszést tesz, azután mu tató újjával furakodik előre a tályogba. Ezúton elesik az itt fekvő nagy edények megsértése., mi egyébként könnyen megtörténik.

A heveny hörghurut esetei nem nyujtottak oly érdekes- ta nulmányokra alkalmat, mint az idült hurutok. Ez utóbbiak vén, elcsigázott, sokszor fuladozó (emphysematicus) állatokon jelent keznek. Megkülönböztetésük azonban igen nehéz a ló ú n. bron chopneumonia eseteitől. DieGkerhoff ¹⁾ szerint ez utóbbinak kór jelzése mindannyiszor bizonyos, ha csekély láz, mellett (38, 5— 39°C.) genyes-nyákos orrkifolyás s a mellkas alsó harmadában tompulat áll fenn. Igen ritkán lehet hörgi légzést hallani, leg többször csak érdes légzés vehető, ki a tompulati, határon. A kórkép azonban ritkán teljes, legtöbbször a tompa kongtatási hang is hiányzik, mivel e bántalom apró góczokban lepi meg a tüdőt s csupán.orrfolyás van jelén. A váladékban pedig ruga nyos rostokat, tödő-felhámot, myelint eddig nem, igen sikerűit lovon kimutatni. A kórfolyamat ,bonczi lenyega hörgkörötti lob, mely töpörödő szövetközi tüdőlobot s hörgtágulatokat von maga után. Széteső sajtos anyag a ló tüdejében nem fordul elő, s azon hurutos tüdőlobok is, melyek olykor a kólikának.beöntése által kezelésénél támadnak,²⁾ csakhamar üszkösödésbe jnennek át. A lovak ezen, ú. n. bronchopneumoniája még nem lett behatóan átkutatva.

Alig van intézet Németországban, hol annyi *influenza* ke rülne észlelés. alá, mint.Berlinben. Négy hónap alatt a kórodán 70 és bejáró betegeken 50 esetet vizsgálhattam át.

¹⁾ Die multiple chron. Peribronchitis stb. Adam's Wochenschrift für Thierheilkunde stb. 1879. Nr. 2.

²⁾ Ezt bővebben, tárgyalja a „Veterinarius” I. évi folyamában

a szerkesztő.

Az influenza kezdetben azonos jelentőségű volt a pestis, pestilentia és lues megnevezésekkel s mindannyi a járvány megjelölésére használtatott. Később a pestis és lues nevek szabatosan körülírt kóralakokat jeleztek, s az influenza szó a múlt században dühöngött hurutos járvány megnevezésére használtatott az emberorvosi irodalomban. Ebből az időből ered ennek alkalmazása az állatorvosi irodalomban is. Itt azonban azt összetévesztették kezdetben azon pusztító járvánnyal, mely Oroszország s Szibéria lóállományát meg-megtizedelte és mely az újabb vizsgálatok nyomán lépfenés láznak (dsuma) bizonyult. Megkülönböztetendő az influenza azon másiktól is, mely e század elején Oroszország felől, Dánián át került Németországba, s innen tovább. E járványnál magas láz mellett az orrüreg nyák hártáját diphtheritikus hárták, foltok lepték el, s nagy haláloszt (10%) okoztak. Némileg hasonló volt ehhez azon járványos bántalom, melyet az utóbbi években Észak-Amerika lóállományán tapasztaltak, s mely nagy láz, orr s közhártahurut tüneteivel 7—9 nap alatt lefolyt, anélkül hogy veszteségeket okozott volna.

Az influenza Dieckerhoff ¹⁾ szerint oly fertőző bántalom, mely 5—9 nap alatt folyt le az esetek 8/4 részében rostonyás tüdőlob, 1/4 részében pedig savós-rostonyás mellhártyalob alakjában. A rostonyás tüdőlob elszórt göczokban lép föl, s innen gyorsan terjedve, csakhamar összefoly és a tüdők két harmadát is elfoglalja. Jellemezve van e lob a véredények sajátszerű elváltozása által, minek folytán azok könnyen megrepednek, vérömlenyekre s üszkös göczok képződésére, máskor ismét nagy értőmeszek létrejövetelére adnak alkalmat. Ha a bántalom nem nagymérvű, kedvező kimenetelre számíthatni, rendszerint azonban üszkös tüdőlob vet az állatok életének véget. Oly alakok minőket a régiek írtak le, agy, alhas, ín- és ízületi lobok alakjában nem léteznek.

A fertőző lázas bántalom oka valószínűleg micrococcus, mely a tüdőkön át jut a szervezetbe. Innen van a tüdő megtegedése szigetekben. A kór-ok fölszaporodván, lobgerjesztő hatá-

¹⁾ Vortrag über Influenza. Berlini állatorvos-egylet. 1880. febr. ülésén.

sát a vérkeringés útján gyakorolni fogja a szervezet minden szer vére amint valóban láthatni is, hogy az izmok, máj, vesék gyomor s belek parenchymatosus lobja lép föl. Innen azután az állatok nagy gyöngesége s az üdülés szakában in- s inhüvelylobok ; a máj állapotából értelmezhető a köthártya sárga színezete, a vesék bántalma a fenálló fehérje-vizelést fejt meg, míg a gyomor s belek terimbeles lobja az étvágytalanság, s hasmenés magyarázatát adja.

E felfogás megadja egyuttal a helyes kezelőmódot, mely az erők megtartása s a láz csökkentésében áll. Friss levegő, hideg fürdők, bőrpirosítók (mustárolaj) lázellenes gyógyszerek alkalmazása s célszerű táplálás által teljesíthető az. Mellhártyalobok nagyfokú véres savós izzadmánnyal jártak. Mint figyelemreméltó pont kiemelendő, hogy a lovak mellhártyalobja mindig kétoldali, a mi magyarázatát abban találja, hogy a hátsó gátor mellhártyája ezen állatfajnál átlukgatott s így lehetővé teszi az izzadmány előmlését mindkét kasfélben.

Fulladozás s hörgősség (40) három csoportba oszthatók az észlelt esetekben. Fulladozás tüdőlégdag s szivbántalom folytán, hörgősség a bolgóideg bal visszatérő ágának hüdése folytán, s végre fulladozás s hörgősség a légsző elferdülése következtében.

Szivbántalmak lovon nehezen, kutyán könnyebben kórjelzhetők. Ez utóbbi állat korosabb példányainál nem ritka az endocarditis valvularis ; kórjelzése azonban kezdetben nehéz, sőt bonczolatkor is őrizkedni kell, nehogy a jobb gyomroc három billentyűjén a középső normalisan vastagodott csucskorósnak tekintsük. Szivburoklob szarvasmarhánál nem ritka s rendszerint idegen testek (tű, szeg, csontszálka) által okoztatik, melyek a nyálánk tehének bendőjéből a rekeszbe s innen többnyire a szivburok s szivizomba furakodnak át.

Érdekesek azon ütéreltömődések a lovakon, melyek ritkábban a mellső s többször a hátsó végtagokon lépnek föl s sántítást hoznak létre. E sántítás nem mutatkozik a mozgás kezdetén s minderősebben akkor nyilvánul, midőn az állat már egy ideig (1/4 — 1/2 óra) erősebben mozgott. A kar és csipőüteg

tapintásakor igen gyenge az érlökés, sőt egészen hiányozhatik. Emellett a végtag rendszerint hidegebb az ellenoldalnál, sőt a baj hosszabb fennállásakor soványobb is, min a hiányos collateralis vérkeringés miatt csodálkozni nem lehet. A bántalom oka a szivbelhártya lobjában keresendő, főleg azon esetekben, midőn a baj a mellső végtagon lép föl; a hátsó végtagokon könnyen jöhet az létre, miután a rög vajmi könnyen sodortatik erre azon ütérdagból, mely lovak 92%-ánál a bélfodri üterek közös tör szében a sclerostomum armatum élődi által előidéztetik.

Ezen bélfodri ütérdag legtöbb esetben magyarázatát adja azon vérömlenyos béllobnak, mely ugyancsak lovakon heves kólika tünetei közt rendszerint halálosan végződik (Bollinger, Wurmaneurysma). A berlini iskolán észlelt kólika-esetek (56) legnagyobb része azonban az ú. n. pangási kólika volt, mely a tápszereknek a vakbélben fölhalmozódásából, beszáradásából ered, rendszerint vén, elcsigázott s rozsz fogazatú, emellett rövid szecskával etetett állatokat lep meg s kongtatáskor a tágult s tompulatot adó vakbelen fölismerhető. Langyos víz betöltése a végbelen át (Damman módszere) középsók adagolásával egyetemben képezik a legmegbízhatóbb kezelést.

Kórbonczatani tekintetben említendők azon velős husdagatok, melyek teheneken a medencze s méhszalagok kötszövetében keletkeznek, innen csakhamar átrakódjanak a csepleszre, gyakran a vékonybelek s 4-ik gyomor nyálkahártya alatti kötszövetében s a lesóványodó állatok levágását teszik szükségessé

A bőrbántalmak szokott alakjain kívül megemlítem még a tehenek farrühét (Steissräude), mely az intézet tehenistállójában került észlelés alá. A bántalom az említett tájra határolódva, rendszerint télen támadja meg az állatokat s keletkezését a szénával betakarított arachnida-fajnak köszöni, mely tavasszal oda szokta hagyni ideiglenes tartózkodási helyét.

A takonykor, gümőkór, himlőről már előbb szólottam. Itt megemlítem Bieckerkoif nézetét a lóhagymáizról. A bajt Röhl még a lépfenéhez sorozta, jóllehet az egyáltalában nem fertőző; francziák (Trasbot, Bouley) meghülés folytán keletkezett bőr alatti vizenyőnek tekintik azt s létrejövetelét az edénymozgató

idegek hűdéséből származtatják. Innen van elnvezése: anasarca továbbá kezelése, mely fekete kávé és izzasztók itatásából, bőr izgatók (ccharge Lebas) alkalmazásából és az állat melegen tartásából áll. Dieckerhoff a bántalmat hämorrhagicus kórhajlam • nak tekinti, melynél az előidézö ok, valamint az edények szöveti változása nem ismeretes. Ezen hajlamot, mely vérfoltok képződésével az ornyákhártyán, a bőr alatti kötszövetben savós átizza dással jár, Dieckerhoff megkísérlette anyarozs kivonatának ¹⁾ bőr alá fecskendése által csökkenteni. A szegödvényes béllob, tüdővizenyő, üszkös tüdőlob különben a szokott módon kezelendő. Alig hiszem azonban, hogy így is több beteget lehessen meggyógyítani azon 25°/o-nál, mely az eddigi tapasztalatok szerint a bajt tuléli.

A sebészi esetek, melyeket a müncheni, berlini, hannoveri, alforti iskolákban s a mezőhegyesi ménésbirtokon észleltem, ezernél többet tesznek ki s csaknem kizárólag lóra vonatkoznak. Az esetek körtani jellemzése messze vezetne, itt csak a főbb gyógykezelő mozzanatokot fogom kiemelni. A pata lobos termé szetű bántalmainál hatalmas lobellenes eljárás a hideg lábfürdő, mely mai napság már terjedten alkalmaztatik s a nedves agyag becsapásokat kiszorítja. Ez utóbbi néhány más anyaggal (minő korpapogácsa stb.) tisztán a szaruanyag megpuhítására használtatik. Dieckerhoff az angolokkal a pártatiprás, megnyilalás, pataporczsipoly eseteiben a meleg fürdőknek ad előnyt s azt hiszi, hogy az elhalt részek kiküszöbölése könnyebben történik, ha a vérodafolyás meleg fürdők által növeltetik. Pataporczsipoly eseteiben azonban a porcz üszkösödését e módon nem lehet megszüntetni, megnyilaláskor pedig a szaru lefaragása s így megvékonyításával inkább fogjuk megakadályozni azon nyomást, melynek a duzzadó szövetek ki vannak különben téve. Alkalmasa a meleg fürdőknek, mint az embergyógyászatban is, főleg erethikus, igen fájdalmas sebeknél, tehát némely pártatiprás eseteiben fog jó eredményt adni.

A pataporczsipoly műtete kétségkívül a francia iskolák

¹⁾ Rp. Extr. sec. corn. 0,5 glycer. p. 3,0 Aqu. dest. 10,0. MDS. 1 befecskendésre.

által fejlesztetett ki. Peuch és Toussaint kézikönyvében, valamint a Recueil de véd. vét. közlönyben a műtőeljárás bőven van tárgyalva (opération du javart cartilagineux). Ugyancsak a fraiciziák érdeme a műteendő végtag rögzítése a felelkező oldalú végtaghoz. Ezen eljárás határozottan előnyt érdemel a német rögzítés előtt, mely utóbbinál a műteendő végtag egy póznához lesz odacsatolva.

Sajnos, hogy az igen fájdalmas pataműtéteket nem igen lehet bódítás közben végrehajtani. 50—60 grm. chloroform szivacsra csöpögtetve, melyet egyik orrlikba dugunk s azt befogjuk, elegendő közép nagyságú lónak elbódítására. Kellemetlen utókövetkezmény a több napon át fennálló étvágytalanság a leg többször heves gége s orrhurut. A belégző kosár alkalmazása pedig egyrészt a bódító nagy elfecsérlésével jár, másrészt fuladás miatt veszedelmes, ha az állat igen chloroformdús levegőt sziv be. A francziák értékes állatoknál aethert lehelteinek be, anélkül, hogy utólag étvágytalanság, gégehuruttal volna bajuk. Az orr alá tartott aetheres szivacsot az állat hánykolódás nélkül tűri, fulladás nem következik be, ha ötszáz grm-on felüli volt is a mennyiség.

Az idegátmetszés (nevrotomia nervi digitalis) javalata nemcsak patabénaság s kaptatetem eseteiben áll fenn, de kiterjesztendő a makacs in- és inhüvelylobokra, valamint patahasadásokra a pata oldalsó falán, ha az ú. n. essentialis patahasadás áll fenn, továbbá idült pataporczlob eseteire, valamint azon zúzásokra, melyek kocsikerék által okoztatnak a pártát s patában s hosszantartó sántitást szülnek, jöllehet a lob tünetei hiányzanak.

Inpóknál és idült savós izületi loboknál úgy a berlini, mint az alföldi iskola gyakorolja a folyadék lecsapolását. A javalat azonban csak akkor forog fön, mikor a környező kötszövet lobosodása nem vezetett ú. n. sclerosisra és csontképződésre. Ezen esetekben valamint csontkinövéseknél bőrízgatók (higany, iod kenőcs, izgató gyantakenőcsök s tűzes vas) használatnak szél tében.

Dickerhoff¹⁾) a csánkpók keletkezését mindig azon nyák-

1) Der Spat. Berlin 1876.

tömlő idült lobjában keresi, mely a metatarsus hajlítójának belső ina fölött van. A lob a nyáktömlő rongálása által támad s átterjed innen a csánk szalagaira, végre az ízületekre s mindenütt elcsontosodó kötszöveti lobot szül. A parostealis csont képletek ezen keletkezését s tovaterjedését Dickerhoff az által igyekszik megakadályozni, hogy a csánk beloldalán a hajlító inát s a nyáktömlőt függélyes irányú, egész a csontig hatoló metszés által kettévágja. A vongálás ezen kis műtéttel lehetetlenné lesz s az állat 5—6 hét múlva használatba vehető. A kórfolyamat értelmezése, valamint a kezelő mód élénk eszmecserét s vizsgáldásokat indított meg (Schütz stb.) s remélhető, hogy ez irányban nemsokára alapos ismeretekkel fogunk rendelkezni.

Ugyancsak Dieckerhoff teremtette meg a kakaslépés műtétét is. A bántalom szerinte a czombpólya megrövidülése s folytonos feszülésében keresendő. Ha tehát a czombpólya ragadó pontját a csánk külfelületén bőralatti metszéssel ketté vágjuk a feszülés s így a kakaslépés is szünni fog. Az észleltem két esetben javulás mutatkozott, a rendes lépés azonban csak hosszabb idő múlva (1/4-év) szokott egészen helyreállani.

Valamint a berlini, úgy a hannoveri iskola erősen gyakorolja lovon a foghuzást, melynek javalata fogszúnál, továbbá szálkás, helyéből elhajlott fognál, ételmaradék által okozott genyes mederlob (Einfütterung) eseteiben mindannyiszor fennáll. A műszerek a Günther-féle foghúzó.

München.

A müncheni intézet egy időben a berlinivel 1790-ben Will igazgatása alatt nyílt meg. Mint a legtöbb hasonintézet kezdetben ez is igen szerény határok közt működött. De ezen körülmények közt is Will, Leih, Postl, Probstmayer nevet szereztek magoknak az állatorvosi irodalomban. Újabb időben pedig Franck boncztanár, Friedberger belgyógyász, Bollinger kórboncztan tanára annyi értékes munkálattal gazdagították a Veterinarius tudományt s egyuttal oly munkásságot fejtenek ki, hogy az iskola méltán sorozható a legjobbak közé.

Tananyagát az intézet, melynek helyiségei nem nagy számúak, részint s kórodáról meríti, részint a körorvosi teendőikkel megbízott tanár gyakorlata szolgáltatja azt. Az ambulantiát,

melyet másutt gondosan ápolnak, itt nem méltatják nagy figyelemre. Az összes évi betegforgalom 1200—1500 tesz, ennek fele része a nagy háziállatokra, főleg lóra esik. Igen fontos intézmény s ez idő szerint nemében egyedül álló, az ú. n. kísérleti kórtani állomás, melyet a bajor kormány 1878-ban szervezett s évi 8500 markkal dotál. Feladata kísérleti úton tanulmányozni a ragályos bántalmakat, minő a lépfene, takonykór, himlő, gümőkór stb., továbbá a növényi és állati élődiék által okozott bajokat. Ilyennek bizonyult az *actenomyces bovis* gomba által föltételezett megbetegedés. Jellemezve van ez azáltal, hogy a szarvasmarha nyelve deszkakeménynyé lesz, megvastagodik, nehezen mozgatható, képtelenné válik a tápszerek fölvételére. Sokszor az alsó vagy a felső állkapocs csontállománya is felduzzasztatik az ott növekedő gomba által, minek következménye csonttörés, máskor ismét elfekélyedés lehet. A baj Bollinger s Harz által tanulmányoztatott s iratott le az iskola értesítőjében: Bollinger, kire a kísérleti állomás vezetése bízva van, külön fényképező termet is állíttatott föl, melyben az érdekesebb tárgyakról mikro- és makrophotogramokat készítenek.

A kórodán észlelt esetek rövid jellemzéséhez következőket. Heveny agykérlob a nyári hónapok alatt, mint másutt is, gyakori megbetegedést képez; itt kiválóan a nehéz s jól táplált állatokat lepte meg. A kólika után, Friedberger nyilatkozata szerint, e baj követel legtöbb áldozatot Bajorország kétszáz ezerre tehető ló-állományából. Az eseteknél az izgatottsági tünetek rendszerint depressióval társulva jelentkeztek. A lefolyás, négy eset kivételével, kedvező volt a csaknem pusztán diétetikus kezelés mellett. A halál oka ezen négy esetben tüdőlob volt, mely idegen testnek (fű) a légutakba hatolása által jött létre; oly esemény, mely e bajban a lovon legtöbbször esik meg. — Szülési ránggörscök (eclampsia puerperalis) vénkorcs nőtényen léptek föl s érdekes tapasztalatra adtak alkalmat? Friedberger ugyanis chloroformot leheltet be s pedig nagy mennyiségben, anélkül hogy kellemetlenségtől tartania kellene amennyiben a kutya ezen bántalomnál nem hódítható el egy könnyen. Jelen esetben azonban csakhamar asphyxia lépett föl s az állatot csak hosszú ideig tartó mesterséges légzés hozta helyre.

Ugyancsak ezen intézetben volt alkalmam ézzlelni két ú. n. „schwarze Windrehe” esetet. A bántalom, mely úgy az északi, kivált pedig déli Németországban melegebb időjáráskor lép föl' bő tárgyalásra adott alkalmat Bollinger, Friedberger s mások nak. Az idevágó dolgozatok a müncheni iskola közlönyében lát tak világot legujabban pedig Siedamgrotzky közöl érdekes vizeleti vegyelemzéseket a drezdai iskolai értesítőben. A bántalom fiatal, erőteljes rendszerint pár napig pihentetett lovakat támad meg, mindjárt a mozgás első órájában. Jellemezve van tonikus görcsök által az ágyék s farizmokban, mi az állatok bizonytalan, meg-megnyikló lépését, sőt összerogyását megfejtí. Az izmok — gluteus, biceps femoris, sőt a m. quadr. lumborum — deszkakeménynyé merednek, mialatt bő izzadás áll fenn s az állatok hámoglobintartalmú sötét, szennyes-vörös vizeletet ürítenek ki. Hőmérsék, légvétel s szívlökések száma emelkedett s folytonos magas állásuk kedvezőtlen jóslatra enged következtetni. Bollinger a bántalmat, mely 1 — 2 nap alatt gyógyulni szokott, hámoglobinuria toxämica névvel illette. A baj oka s lényegével még nem jöttek tisztába. Nálunk, amennyire tudom, nem fordul elő.

A gyakorlat köréből.

Csonttörések.

Nagyobb állatainknál a csonttöréseket általában gyógyít hatatlanoknak tekintik; érdekes tehát néhány oly esettel is megismerkedni, melyek gyógyulással végződtek.

Wehenkel dr. a belga állategészségügyi viszonyokról adott főjelentésében találjuk közölve a következő ily eseteket, melyeket *Mathieu* észlelt praxisában.

Az első esetben egy 14 hónapos, erőteljes csődör csikóról van szó, mely egy másik rugása következtében bal mellső vég tagján törést szenvedett és pedig a fölkarcsont testén. *Mathieu* addig míg az alkalmazandó kötéshez az előkészületeket eszközlé folytattá a hidegborogatásokat, melyeket a baj megeste óta alkalmaztak volt. Délután pedig felfüggeszteté a beteget, s a martól a térdig szolgáló szurokkötést alkalmazott rá.

Nyolcz hét múltával a csikó kezdett végtagjára támaszkodni, s azóta mindig szabadabban s nemsokára képes volt menni. A csikó a törést april 29-én (1879) szenvedte s 1880. év január havában már semmi sántitást sem leheté rajta észrevenni.

Ugyancsak *Mathieu* közli a második következő esetet:

A ló ugyanis bal oldalára esett volt, miközben ugyanaz oldali végtagja egy mély barázdába jutott, 15 napig tartott kezelés után az először hivatott állatorvos lemondva az állat gyógyulásáról annak leszurását tanácsolta; mire *Mathieu* hivatott meg tanácskozáshoz. *M.* megvizsgálván az állatot felismeré, hogy a 2-ik lábvégsont (a pártacs.) törése valószínűleg a belső oldalszalagok szakadásával, volt jelen. Nem kételkedve az eset súlyos volta felett, mégis adott némi reményt a gyógyulásra és hozzálátott a kezeléshez.

Az állatot ugyanis felfüggeszteté és keményítős kötést alkalmazott a patától a térdig. Azonban gangrenosus szagot vévén észre, *Mathieu* mintegy három hét múlva lebontá a kötést és a bőrre s a lábvég nyújtó inakra mintegy 6 ctmnyire terjedt necrosist talált; ezt a sebet gondosan megtisztogatva az elhalt részek eltávolítása után; a kötést ujonnan alkalmazá. Ezen kezelést mindennap ismételtetvén a seb behegedett s "az állat nemsokára lépni kezdett mig nem az 1880. év kezdetére csak némi kis merevség és ferdeség volt még jelen a beteg végtagom.

A harmadik eset nem kevésbbé érdekes. *Mathieu* ugyanis egy körülbelül két éves üszónél a bal hátsó végtagon a szárcsont alsó ízületi végén ferde törést constatált, melynek következte* ben a csonttöredékek által a bőr is átlukadt volt; e szövőd ménynek s a sértések súlyos voltának daczára kezelés alá vette az állatot, s előbb keményítős, 12 óra múlva pedig szurokkötést tett a végtagra. Csakhamar beállott a láz, mely mintegy tiz napig tartott. Az állat az eset után következett több napon át folyvást fekvé maradt, kinyújtott végtagokkal. A 10 ik nap után az állapot javúlni kezdett; a 7-ik hét folytán már a törött volt végtagra támaszkodott s 9-ik héten levétetett a kötés, a még meglevő sántítás pedig lassanként megszűnt. —y.

Pártalob; közli Schwenszky A.

Folyó évi február hó 3-án hívtam meg egy budapesti akoshoz azon célból, hogy nézném meg sánta lovát.

A hely színére érkezvén láttam hogy a beteg egy 6-éves 170. centm. magas heréit ló, mely, a hátsó ballában oly nagyok ban sántít, hogy csak három lábon járt.

A beteg végtagát megvizsgálván találtam, hogy a pártá mellső részén feszítő in rakpontja táján — nagyon duzzadt, továbbá melegebb és érzékenyebb a redesnél s a pártá ízület mozgására az állat igen nagy fájdalmat árult el.

Különben pedig beteg átvág a ja és ürülékei rendesek, a légzés és érlökés valamint a testnek hőfoka szintén rendes.

A tulajdonos a hozzá intézett, a behatott okra vonatkozó kérdéseimre — azon választ adta hogy, a szóban levő ló ezelőtt való nap megbotlott és ez alkalommal egy köhöz ütötte volt lábát.

A talált kórtünetből valamint a tulajdonos vallomásából pártá lobra tettem a diagnosist.

Ennek folytán rendeltem, hogy a beteg pártára szorgal matosan hideg borogatást alkalmazzanak, ezt 3 napig megis tet ték, de javulás nem állott be, sőt a lobos pártá részlet még duzzadtabb lett s a pártá ízület mozgatasánál az állat még nagyobb fájdalmat tanusított, mint kezdetben; azonban a borogatást folytattatám, 4-ik napon felfakadt a duzzadt pártá részlet, mely által egy tallér nagyságnyi, czafatos szélekkel ellátott és piszkos halvány színű sebet képezett a melyből tojás fehérye szerű tapa dós savó folyt ki; erre 100 gramm Glycerin és 5 gramm tisztí tott carbolsavat keverve, abba mártott kóczczal rendeltem a felfakadt pártá részletet naponta egyszer bekötni, azon kívül még a hideg borogatást is folytattattam.

A fönt irt gyógykezelés 4 napi alkalmazása után, a pártá seb igen szépen granulálni kezdett, a daganat alább szállt, az állat néha a beteg végtagra ereszkedett; miután tehát javulás mutatkozott folytattam is az alkalmazásban levő gyógykezelést.

A beteg napról napra jobban reállott a beteg lábba, a seb mindig szebben töltődött ki és huzódott össze, úgy hogy 14-ik napra tökéletesen begyógyult volt, az állat nem sántított, s így ismét szolgálat tételre lett alkalmazva.

Kisebb közlemények.

„*A gümös szemlob* (ophthalmia tuberculosa), írja *Mathieu*, csak kevéssé van még az állatgyógyászatban tanulmányozva. Ugyan jelezve volt már gümő jelenléte a szemben, de még senki sem adta ezen egyszerű tuberculosisanak körjelzését, symptomatológiáját. Azon négy eset, melyeket észleltem, — ugymond *M.* — lehetőségessé teszik ezen hiány pótlását, mely annál fontosabb a mennyiben a gümös szemlob (ophthalmia tuberculosa) bizonyos jele a phthisisnek, mely néha csak igen nehezen diagnosztizálható, kivált ha főképp a mellhártyán fészkel.

Ezen szemlob kezdetétől fogva csak könyezés által mutatkozik, mely gyakran észrevétlen elmúlik. Némi idő múlva, ha figyelmesen vizsgáljuk a szemet, észrevehető hogy az iris színezete megváltozott és szürkés lett; felülete dudorzosnak és a corneához közeledve látszik; belső széle rendtlené lesz a pupilla megszűkül s végre egészen eltűnik a midőn az iris teljes rekeszt képez. A bántalom ezen szakában erős fájdalmakat szenved az állat, igen bőséges könyezés áll be s a szemhéjak majdnem folyton zárva vannak; a szivárványhártya sárgás fényt ölt, kivált a legkiemelkedőbb pontokon, a hol t. i. a gümös lerakódások leginkább jelen vannak. A szaruhártya (cornea) alig vagy épen nem változik, s általában megtartja átlátszóságát a halál következtéig. Ezen ophthalmia tuberculosa, mely az észlelt négy esetben csak az egyik szemben mutatkozott volt, semmi nemű kezelésre sem javult; sőt ellenkezőleg idővel súlyosbodott. Az állat elhullása után ha vizsgáltatik ily beteg szem, tapasztalhatni, hogy irise oly vastag lett hogy némely ponton vastagsága mint egy 5 frankos pénzdarabé; felszine dudorzos s színezete szürke sárgás; bemetszésre gümös szemcsésedéseket lehet látni melyek mindazon átváltozásokat mutatják, milyeneket ezen neoplasma a test egyéb részeiben is szenved."

Mathieu továbbá közöl egy esetet, melyben egy tehénél a gümös szembaj jelenléte alapján phthisis" tuberculosicát constatált, daczára annak, hogy a mellkas physikális vizsgálata semmi rendellenest sem mutatott ki; a betegség lefolyása azonban bebizonyítja a kórisme helyes voltát.

Különfélék. Kérelem.

Ezzel tisztelettel felkérjük azon előfizetőinket, kik az év II-ik felére még elő nem fizettek, szíveskedjenek előfizetésüket 1 frt. 50 kr. beküldésével megújítani; azon t. előfizetőket pedig a kik csak 2 frtot küldtek volt be, még az 1 frtnak utólagos beküldésére (miután egész évi előfizetési díj 3 frtot teszen) kérjük. A kiadóhivatal.

A „magyarországi állatorvos egyesület” azon t. tagjait kik az egyesületbe lépésüket az 1880-ik évre írásbelileg jelentették volt de azon évre még nem rótták le tagsági illetéküket, tisztelettel felkérjük, szíveskedjenek azt (4 frtot) mielőbb az alulírott egyesületi titkárhoz (az állatorvosi tanintézetbe) beküldeni. Felkérjük továbbá az illető urakat, kik tartozkodási helyüket az egyesületbe lépésük bejelentése óta megváltoztatták, jelenlegi lakhelyüket *különösen az utolsó pósta* pontos feljegyzésével, — tudomá sunkra adni *mielőbb* szíveskedjenek.

Az elnök megbízásából:

Dr. Nádaskay
e titkár.

Skoda József a jelenkor leghíresebb legkiválóbb klinikusa a „bécsi új iskola” megalapítója, a kopogtatás és halgatózás alkalmazásának a gyakorlatban illetve a physikalis diagnostika meghonosítója és tökéletesítője f. évi június 13-án Bécsben, működése főszínhelyén meghalt, élte 76-ik évében.

Századunk legnagyobb emberei emberei ez egyike 1805-ik évben deczember 10-én Pilsenben született volt, husz éves korában jött Bécsbe az orvostudományok tanulására 1833-ikban a közkórházban másod orvossá lett, hol már „a percussio és auscultatióról s gyakorlati előadásokat tartott, melyek csakhamar europai hírvé tevék; 1840-ikben első orvossá és 1846-ikban az egyetemen orvosi klinikai tanárrá lett kinevezve s a tanári széken 1872-ik évig működött. *Skoda*, ki nemcsak a tudományban, hanem nagylelkűségben jellem szilárdságban és humanis musban is egyaránt nagy és kiváló volt, csak egy művet írt „Abhandlung über Percussion und Auscultation”, mely Bécsben 1839-ikben jelent meg, a mely kezdetben alig figyelemre méltatvatva, majd az orvostan mai állásának talpköve lőn.

Nem csupán Bécs, nem csupán austria de magyarországnak, hanem az egész nagy világ fájódalmas megdöbbenéssel vette a férfiú halálát. Illik hogy mi állatorvosok is meleg érzellemmel vegyünk részt a tudományos világot ért gyászban s véssük hálás elménkbe Skoda emlékét, ki elhunyt örökké élni fog! —y.

Bécsben egy második hízómarha kiállítás fog az 1882-ik év marczius 31. és april 1-ső s 2-ik napján tartatni. A hízott marhákra vonatkozólag, csak olyanok állíthatók ki, melyek ausztria-magyarország területén hízlaltattak; szállítási és egyéb eszközökre nézve nemzetközi lesz a kiállítás. A csoportok következők: *A)* Minden fajtájú hízott sz. marha; még pedig borjúk 1—3 s 3—6 hónaposak; 3 évesnél fiatalabb tinók, tehének és ökrök; 3 évesnél öregebb ökrök és bikák. *B)* Mindenféle fajta hízlalt juhok, hármass csoportokban és pedig 1) 6 hónaposnál fiatalabb bárányok 2) 6—18 hónapos ürök és anyajuhok; 3) 18 hónapon túl levő ürök és anyák, 4) egyes juhok kor- és nemre tekintet nélkül. *C.)* Mindenféle fajta hízott disznó 1) 1—8 hónaposak, 2) 8—14 h. 3) 14 hónaposnál öregebb, 4) te nyésztésre már használt disznók. *D.)* Hízlalt baromfi, legalább 3 drbból álló csoportokban, 1) elevenen, 2) leölve s megtisztított állapotban. *E.)* Szállítási és egyéb készülékek. 1) Mindenféle hízlalt marha szállítására valamint ezeknek a szállítás alatt etetésére s itatására szolgáló készülékek; 2) takarmány előké szítésére szolgáló készülékek, ístálló szerkezetek, mészáros hentes üzlethez használható gépek és szerkezetek.

Az ajánlatokat legalább 1882 marczius 1-ig kell „Comité für die II. Mastvich-Ausstellung in Wien” I. Herrenstrasse 31. czimezve beküldeni, a mely bizottság által egyszersmint az ajánlatoknál egyedül érvényes formulák is kiadatnak. A jutalmak: oklevelek pénz és érmek, s csak azok tarthatnak rá számot, kik az általuk kiállított állatokat maguk nevelték. Az *E.* osztályba tartozó tárgyak csak érmekre tarthatnak számot; ezek aranyak (nemzetközi) és ezüstök (belföldi kiállítóknak) lesznek.

A bejelentett állatok szabályszerű egészségi bizonyítvány ványal ellátva legkésőbb marczius 30-ig kell a kiállítási helyi ségre (Central-Schlachtviehmarkt. St. Mark) beküldeni, honnan eladás esetére sem bocsátatnak ki april 2-ka esti 7 óra előtt. A juhok a kiállítás előtt 2 hónappal megnyírandók. A főnirt Comité szolgál bővebb tudósításokkal is a hozzá hozzá fordulónak. (G. L. és M. F.)”